

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 7 Jild 4
2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 7 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

Саидов Сарвар Атабулло ўғли – катта илмий ходим, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, илмий тадқиқотлар бўлими.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Аҳмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент,

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Abduxamidov Islombek

O‘ZBEKISTON AHOLISINING ROSSIYA FEDERATSIYASIDA MEHNAT
MUHOJIRLIGI TARIXI 10-18

Фарманова Гульнара Комилевна

ПОДНЯТИЕ МЕТОДИКИ АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ НА ОБЩЕМИРОВОЙ
УРОВЕНЬ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ 19-24

Индиаминова Шоира Амриддиновна

РАЗВИТИЕ КУЛЬТУРЫ И ИСКУССТВА В САМАРКАНДСКОМ СОГДЕ В ЭПОХУ РАННЕГО
СРЕДНЕВЕКОВЬЯ 25-29

Mirzakhdamova Dildora Zafarovna

XOTIN-QIZLAR BANDLIGINI TA‘MINLASHDA FARG‘ONA VILOYATIDA
IPAKCHILK ORQALI KASANACHILIK VA UY MEHNATINI RIVOJLANTIRISH 30-35

Ismoilova Parvina

TURKISTON MINTAQASIDAGI INSTITUTSIONAL O‘ZGARISHLAR: ROSSIYA KAPITALI UCHUN
KANALLARNING SHAKLLANISHI (19-ASR OXIRI - 20-ASR BOSHLARI) 36-41

Jomurodov Lazizbek Islomovich

O‘ZBEKISTONDA TERI-TANOSIL KASALLIKLARIGA QARSHI KURASH
JARAYONI 42-46

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Назарова Раъно Рустамовна, Нигматуллаева Гульчехра Нуруллаевна

ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ, КРИТЕРИИ И ПОКАЗАТЕЛИ, ОБЕСПЕЧИВАЮЩИЕ УСТОЙЧИВОЕ
РАЗВИТИЕ В СФЕРЕ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ 47-54

Yegamberdiyeva Xurshidaxon Alisherovna

VAGONLARDAN FOYDALANISHNING SIFAT KO‘RSATKICHINI OSHIRISHNI
TADQIQ QILISH 55-61

Mamadaliyev Ulug‘bek

JAHON TURIZMIDA TUROPERATORLIK FAOLIYATINING RIVOJLANISH HOLATI 62-69

Jalilov Arslon Xoshimovich

ТЕМИР YO‘L TRANSPORTINING INNOVASION MUHITDAGI RAQOBATDOSHLIK DARAJASINI
BAHOLASH 70-75

Kamchibekov Farxod Olimjonovich

O‘ZBEKISTON HUDUDLARINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA MAXSUS
IQTISODIY HUDUDLAR VA KICHIK SANOAT ZONALARINING ROLI 76-82

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Djurayev Lukmon Narzullaevich

ZAMONAVIY O‘ZBEKISTON JAMIYATIDA YOSHLAR IQTISODIY MADANIYATINING
TRANSFORMATSIYALASHUVI 83-87

<i>Norkulov Ubaydulla Umarovich</i> MAHALLADA JINOYATLARNI ERTA ANIQLASHDA JAMOATCHILIK NAZORATINI KUCHAYTIRISHNING IJTIMOYIY-FALSAFIY MEKANIZMLARI	88-92
<i>Пулатов Шердор Нематёнович</i> ДОКТРИНА ЛЮБВИ АЛИШЕРА НАВАИ И МАХАТМЫ ГАНДИ	93-105
<i>Yusupov Murodali Sunnatovich</i> O'ZBEKISTON QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION TIZIMLARNI QO'LLASHNING IJTIMOYIY- FALSAFIY MASALALARI	106-110
<i>Suleymanov Sarvar Sunatullayevich</i> O'ZBEKISTONNING YANGI DAVRGA XOS BO'LGAN MA'NAVIY TEXNOLOGIYALARNING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	111-116
<i>Shernazarov Ravshan Avazovich</i> SIYOSIY E'TIQOD: UNING TIZIMI VA FUNKSIYASINING FALSAFIY TAHLILI	117-122
<i>Nasrullayev Ravshanxon Sirojxonovich</i> VATANPARVARLIKNI IJTIMOYIY- MADANIY HODISA SIFATIDA AHAMIYATI.....	123-126
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Matkarimova Salomat Ko'ziyevna</i> ALISHER NAVOIY VA HAYDAR XORAZMIY: MUSHTARAKLIK VA O'ZIGA XOSLIK	127-133
<i>Tairova Maxfuza Abdusattorovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI MAMLAKATSHUNOSLIKKA DOIR RAMZIY VOSITALARNING TARJIMADA QAYTA IFODALANISHI	134-139
<i>Rahimova Maftuna</i> LISONIY BELGI VA ASSOTSIATSIYA	140-143
<i>Umaraliyeva Dildora Taxirjanovna</i> O'ZBEK LATIFALARI, ULARNING TASNIFI VA TO'PLASH BORASIDA OLIB BORILGAN TADQIQOTLAR	144-147
<i>Xursanov Nurislom Iskandarovich</i> O'ZBEK FRAZEOLGIK BIRLIKLARINING PRAGMATIK TAHLILI	148-154
<i>Umarov Umidjon Akram o'g'li</i> RAMZ AXRETIPLARINING TASNIFLANISHI VA BADIY TAHLILI	155-159
<i>Облоқулова Шахло Асрор қизи</i> ЗАМОНАВИЙ ЖАҲОН АДАБИЁТИДА ТАОМ ДИСКУРСИ	160-164
<i>Nazarova Lola Maqsadilla qizi</i> KORPUS LINGVISTIKASI: BNC KORPUSINING FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI	165-170
<i>Umarxonova Dilafruz Murotjonovna</i> “MARDLIK” VA “QO'RQOQLIK” KONSEPTLARINING AKSIOLINGVISTIK TAHLILI	171-175
<i>Yunusova Ganjina Rustamovna</i> NAZMDA YO'L XRONOTOPINING BADIY-ESTETIK XUSUSIYATLARI	176-180
<i>Мусаев Файзулло Оманович</i> АРАБ ДУНЁСИДА “МАСАЛ” ИЛМИНИНГ ВУЖУДГА КЕЛИШИ ВА РИВОЖИ	181-186

<i>Ubaydullayeva Dilafruz Fazliddinovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILIDAGI "ANGER" VA "G'AZAB" ATAMALARINING ETIMOLOGIK VA LEKSIKOGRAFIK TAHLILI	187-192
<i>Narmuratov Zayniddin Radjabovich</i> FRAZEOLOGIK BIRLIKLAR KOMPONENTLARI TAHLILI VA ULARNING STRUKTURAVIY MODELLARI	193-196
<i>Masharipova Nargiza Otaxonovna</i> TARIXIY-BADIIY ASARLAR TARJIMASIDA DINIY VA TARIXIY SO'ZLAR TARJIMASI MUAMMOSI	197-201
<i>Икромова Нугина Ойбековна</i> ПСИХОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ТРУДНОСТИ ПЕРЕВОДА ЗАГЛАВИЯ ЛИТЕРАТУРНОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ	202-207
<i>Najmiddinova Mehriqul Najmiddin qizi</i> NEGATIVLIKNI IFODALOVCHI TEXNIKAGA OID TERMINLARNING QIYOSIY TADQIQI (INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI MISOLIDA)	208-213
<i>Eshniyazova Maysara Beknazarovna</i> "NAZMUL JAVOHIR" ASARIDA G'OYAVIY BADIY POETIKA	214-221
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Саидов Ақром Акмалович</i> ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ЖАЗОНИ ИЖРО ЭТИШ СИЁСАТИ ҲАМДА УНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ	222-230
<i>Raimova Nargiza Doroyevna</i> TIJORAT MAXFIY MA'LUMOTLARINI HIMOYA QILISH: INTELLEKTUAL MULK HUQUQI SOHASIDAGI QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	231-237
<i>Умурзақов Жасурбек Қосимжанович</i> КРИПТО-АКТИВЛАР НОҚОНУНИЙ АЙЛАНМАСИ БИЛАН БОҒЛИҚ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР УЧУН ЖАВОБГАРЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	238-242
<i>Nurmatatova Noila Doniyorovna</i> KONSTITUTSIYAVIY SUDLOV ORGANI TOMONIDAN FUQAROLAR VA YURIDIK SHAXSLARNING SHIKOYATINI KO'RIB CHIQUISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	243-248
<i>Muxammadjonov Jasurbek Jaxongir o'g'li</i> FUQAROLARNING TADBIRKORLIK BILAN SHUG'ULLANISH HUQUQINING XALQARO VA MINTAQAVIY HUQUQIY KAFOLATLARI	249-260
<i>Адилбаев Бекбосын Абатбаевич</i> FUQAROLIK-HUQUQIY ВАКИЛЛИК ТУШУНЧАСИ, МОҲИЯТИ ВА ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	261-267
<i>Турсунбоев Сардор Муроджон ўғли</i> ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИ ТИЗИМИДА ТЕРГОВ ТУЗИЛМАЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛИЙ-ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	268-275
<i>Mukumov Bobur</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VA GERMANIYA FEDERATIV RESPUBLIKASIDA TOVAR BELGILARINI HUQUQIY MUHOFAZA QILISH MASALALARI	276-282
<i>Nabiev Firuz Xamidovich</i> INTELLEKTUAL MULK SOHASIDAGI XALQARO HUQUQIY NORMLARNI O'ZBEKISTON	

RESPUBLIKASI QONUNCHILIGIGA IMPLEMENTATSIYA QILISHDA “MOSLASHUVCHANLIK” KONTSEPTSIYASINING O’RNI	283-289
---	---------

Калимбетов Ерназар

ГРАЖДАНСКИЕ ПРАВА В СФЕРЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА: ПОНЯТИЕ, ВИДЫ И СОДЕРЖАНИЕ В КОНТЕКСТЕ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ	290-297
--	---------

Ibrohimov Azimjon Abdumotamin o'g'li

KORPORATSIYANI AMALDA BOSHQARUVCHI SHAHSLAR JAVOBGARLIGI	298-306
--	---------

Ходжаева Ширин

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ РИСКОВ, СВЯЗАННЫХ С ПРЕДДОГОВОРНЫМИ ОТНОШЕНИЯМИ	307-317
--	---------

Маматкулов Камолiddин Галабаевич

ТАҚИҚЛАНГАН ЭКИНЛАРНИ ЕТИШТИРИШ БИЛАН БОҒЛИҚ ЖИНОЯТЛАРНИ ТЕРГОВ ҚИЛИШДА ИСБОТЛАНУВЧИ ҲОЛАТЛАР ВА УЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ	318-323
---	---------

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Nazarova Ra'no Sidiq qizi

HUQUQBUZARLIKKA MOYIL BO'LGAN BOLALARDA O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH KO'NIKMASINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	324-329
---	---------

Fayzullayeva Gulchexra Sharipboyevna

UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTAB O'QITUVCHISI KASB STANDARTINING MAZMUN TAHLILI	330-341
--	---------

Hamidova Laylo Kamildjonovna

OLIV PEDAGOGIK TA'LIMDA ARALASH O'QITISH MODELLARIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	342-346
---	---------

Ajiniyazova Sholpan Saparniyazovna, Uteniyazov Karimbay Kuanishbaevich

MAKTABDA KIMYOVIY MASALALARNI ECHISH BO'YICHA MASHG'ULOTLARNI TASHKIL ETISH SHAKILLARI	347-357
---	---------

Rasulova Dilafruzxon Sharobiddin qizi

GLOBAL PEDAGOGIK SAVODXONLIKNI RIVOJLANTIRISHDA TALABALAR KOMPETENSIYASIGA METODIK YONDASHUVLAR	358-363
--	---------

Kenjaboyev Sharifjon Shuxrat o'g'li

INDIVIDUAL-KABIY RIVOJLANISH – PEDAGOGLIK KASBI TARBIYASINING AJRALMAS QISMI SIFATIDA	364-369
--	---------

Jalilov Umidjon Jahongirovich

OG'IR ATLETIKA MASHQLARINING AMALGA OSHIRISH USLUBIYATI	370-375
---	---------

Najmiddinova Gulnora Najmiddin qizi

OLIV TA'LIM TIZIMIDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMLARI	376-381
--	---------

Received: 30 June 2024
Accepted: 5 July 2024
Published: 15 July 2024

Article / Original Paper

DEVELOPMENT OF HOMEWORK AND HOMEWORK THROUGH SILK IN FERGANA REGION TO ENSURE EMPLOYMENT OF WOMEN AND GIRLS

Mirzakhamdamova Dildora Zafarovna

Teacher of the department of History of Kokand State Pedagogical institute.

Abstract. This article shows that through the development of the sericulture sector in Uzbekistan, including in the Fergana region, the development of the cocoon cluster, as a result of which, it has been achieved to ensure the employment of domestic workers, domestic labor and women in silkworm feeding, and the creation of seasonal and permanent jobs for the population. based on sources and statistics.

Key words: Household, domestic work, women's employment, sericulture, cocoon cluster, seasonal jobs, permanent jobs, additional income.

XOTIN-QIZLAR BANDLIGINI TA'MINLASHDA FARG'ONA VILOYATIDA IPAKCHILK ORQALI KASANACHILIK VA UY MEHNATINI RIVOJLANTIRISH

Mirzakhamdamova Dildora Zafarovna

Qo'qon DPI "Tarix" kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola O'zbekistonda jumladan Farg'ona viloyatida ipakchilik sohasini rivojlantirish orqali, pillachilik klasterining rivojlanishi buning natijasida ipak qurtini boqishda kasanachilik, uy mehnati va xotin-qizlar bandligini ta'minlashga erishilganligi, aholiga mavsumiy va doimiy ish o'rinlarining yaratilishi to'g'risida manbalar va statistik ma'lumotlarga tayangan holda yoritilgan.

Kalit so'zlar: Kasanachilik, uy mehnati, xotin-qizlar bandligi, ipakchilik, pillachilik klasteri, mavsumiy ish o'rinlari, doimiy ish o'rinlari, qo'shimcha daromad.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I7Y2024N04>

Kirish. O'zbekistonda xotin qizlarni huquqiy, iqtisodiy va ijtimoiy himoyalash, ular uchun qulay shart-sharoitlar yaratish masalasi davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Zero, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmonida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yangi bosqichga ko'tarishga qaratilgan innovatsion yondashuvlarda xotin-qizlarning bandligini ta'minlashga alohida ahamiyat qaratilgan [1-1-bet]. Prezidenti Sh. Mirziyoyev tomonidan qabul qilingan beshta tashabbus asosida yurtimizda keng ko'lamlil ishlar amalga oshirildi. Jumladan, xotin-qizlar manfaatlarini ta'minlash, yillar davomida ularni qiynab kelgan ijtimoiy muammolarni bartaraf etish, ayollar bandligini oshirish bo'yicha aniq vazifalar belgilangan. Chunki ishsizlik oqibatida ayollar o'zga yurtlarga ish izlab ketib, farzandlari qarovsiz qolayotgani, o'zlari esa chet ellarda og'ir qiyinchiliklarga duchor bo'lar edi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi. Yurtimiz o‘z mustaqilligiga erishgach barcha sohalar kabi xotin-qizlarga bo‘lgan munosabatdagi tarixiy haqiqatni tiklash borasidagi ijtimoiy fanlarning barcha sohalarida ham ilmiy tadqiqotlar olib borish imkoniyatlari tug‘ildi. Ijtimoiy ishlab chiqarishda band bo‘lgan ayollar mehnatining xalq xo‘jaligi turli sohalarida bo‘yicha taqsimlanishi, xotin-qizlarning tadbirkorlik faoliyatini shakllantirish hamda rivojlantirish masalalari iqtisod yo‘nalishidagi ilmiy tadqiqotlarda [9-24-25-b] aks ettirilgan. Shuningdek, tarixiy yo‘nalishdagi tadqiqotlarda ayollar bandligi, sanoat va qishloq xo‘jaligida qo‘l mehnati bilan mashg‘ul ayollar ulushining yuqoriligi, ularni mehnatga jalb etish respublikada bir tekisda emasligi, ularning iqtisodiy islohotlardagi ishtiroki, davlat boshqaruvi va oilada ayollar mavqeyi, gender tengligi kabi muammolar hujjatli materiallar asosida ochib berilgan [6-37-b].

Garchi tadqiqotlarda iqtisodiyotning real sektori, ya‘ni kichik biznes va tadbirkorlik hamda qo‘l mehnati va uy mehnati, kasanachilikdagi xotin-qizlar faoliyatiga e‘tibor qaratilgan bo‘lsa-da, bugungi kungacha jamiyat ijtimoiy-iqtisodiy hayotidagi ishtiroki viloyatlar kesimida to‘laqonli ochib berilgan ilmiy tahlillar mavjud emas.

O‘zbekiston xotin-qizlarining o‘zbek modeliga asosan bozor munosabatlariga o‘tish sharoitidagi ijtimoiy-iqtisodiy islohotlardagi faol ishtiroki rossiyalik olimlar M.Gafarli va A.Kasayev tomonidan o‘rganilgan. Ular o‘z tadqiqotlarida O‘zbekistonda xotin-qizlarga davlat tomonidan ko‘rsatilayotgan e‘tibor, g‘amxo‘rlik hamda imtiyozlar ularning jamiyat hayotidagi faolligini ta‘minlashga xizmat qilayotganligini e‘tirof etadilar. O‘zbekistonda ayollarni ijtimoiy himoyalash borasida har yili mulkchilik shaklidan qat‘iy nazar har bir korxonalar va ishchilar jamoasining ma‘muriyati bilan kasaba uyushma qo‘mitasi o‘rtasida bitimlar hamda jamoa shartnomalari tuzilishi, ularda ayollarga mehnatni onalik bilan qo‘shib olib borish imkonini beruvchi sharoit yaratish, mehnat sharoitini yaxshilash, qo‘l mehnatini yengillashtirish, ayollarga uyda o‘tirib ishlashlariga ham imtiyozlar berish to‘g‘risida qabul qilingan qonunlarni bajarish, homilador va nogiron farzandi bo‘lgan ayollarni, ko‘p bolali onalarni himoyalashda qonunlarga rioya etish nazarda tutilishi alohida ta‘kidlanadi. Tadqiqotchilar G‘arbning ko‘pgina davlatlarida Sharq urf-odatlariga haqidagi an‘anaviy tasavvurlar natijasida noto‘g‘ri xulosalar mavjudligini bayon etib, xotin-qizlar masalasida O‘zbekistonda olib borilayotgan siyosatga ijobiy baho berganlar [7-252-b].

Asosiy qism. Mamlakatimiz mustaqillikka erishgandan so‘ng, ipakchilik tarmog‘ida iqtisodiy islohotlarni yanada chuqurlashtirishga, xorijiy investitsiyalarni jalb etish uchun qulay shart-sharoitlarni shakllantirishga, yangi korxonalar qurish va mavjudlarini modernizatsiyalashga, jahon bozorida xaridor va raqobatbardosh tayyor mahsulot ishlab chiqarish hajmlarini oshirish va ularning turlarini ko‘paytirishga qaratilgan keng ko‘lamli tarkibiy o‘zgartirishlar amalga oshirildi[3]. Yurtimizda qishloq xo‘jaligi, ayniqsa, pillachilikni rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Bundan 15-20 yil oldin respublikamizda bir yilda bir marotaba pilla yetishtirilgan bo‘lsa, sohada amalga oshirilgan islohotlar natijasida bir yilda 3-4 marta ipak qurti boqilmoqda. 2017-yildan buyon yo‘lga qo‘yilgan bu samarali usul nafaqat “kumush tola” xirmoni yuksalishiga balki, kasanachilik orqali ishsiz aholi ayniqsa uyda o‘tirgan ayollar-qizlar doimiy daromad manbaiga ega bo‘lmoqda[2-56-bet].

Respublika Xotin-qizlar qo‘mitasi matbuot xizmatining xabariga ko‘ra 2018 yilning 5 oyi davomida yurtimizda 131 mingdan ortiq xotin-qizlarning bandligi ta‘minlangan. Manba bergan xabarga ko‘ra, mamlakatimizda 2018-yilning boshiga qadar 168 ming 634 nafar ishsiz xotin-qizlar borligi aniqlanib, ulardan 131 ming nafardan ziyodi doimiy va mavsumiy ish bilan

ta'minlangan. Jumladan, 29 ming 785 nafari xotin-qizlar joylardagi korxonatashkilotlarga, 8ming 679 nafari oilaviy tadbirkorlik, shuningdek, ipak qurti parvarishlashda kasanachi bo'lib jalb etildi [5].

So'nggi yillarda respublikada pillachilik sohasini rivojlantirish, ishlab chiqariladigan mahsulotlarning turlarini kengaytirish, shuningdek pillachilik tarmog'i korxonalarining eksport va investitsiya faoliyatini har tomonlama qo'llab-quvvatlash bo'yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar pilla xomashyosi yetishtirish hajmini oshirish, uni qayta ishlash hisobiga eksportbop ipak mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini ko'paytirish, shuningdek, respublikamizning chekka hududlaridagi aholi, ayniqsa ayollar bandligini ta'minlash imkonini berdi[4].

Pillachilik klasterini tashkil etadigan “O'zbekipaksanoat” uyushmasi tarkibidagi Farg'ona viloyatida mavjud korxonalar

	Pillani qayta ishlash korxonalar nomi	Biriktirilgan hududlar nomi
1	“Nurli tong silk” ma'suliyati cheklangan jamiyati	O'zbekiston Qo'shtepa Furqat Quvasoy sh Rishton
2	“Beshariq ipagi” mas'uliyati cheklangan jamiyati	Beshariq
3	“Dang'ara ipagi” mas'uliyati cheklangan jamiyat	Dang'ara
4	“Silk word Buseness” masu'liyati cheklangan jamiyat	Bag'dod
5	“Kapital investkom” mas'uliyati cheklangan jamiyat qoshidagi “Vodil ipak yigiruv” shu'ba korxonasi	Farg'ona Farg'ona sh Quva Buvayda
6	“Toshloq silk” masu'liyati cheklangan jamiyati	Toshloq Yozyovon
7	“Vodiy marjon” xususiy korxonasi	So'x
8	“Uchko'prik ipagi” masu'liyati cheklangan jamiyati	Uchko'prik

Yurtimizda ipakchilik sohasida olib borilgan islohotlar natijasida Farg'ona viloyatida tutzorlar yildan yilga kengaytirildi. Xususan, 2017 yilda 31,9 gektar yangi tutzorlar tashkil etilgan bo'lsa, 2020 yilga kelib bu ko'rsatkich 432,5 gektarga ko'paygan. 2021 yilda esa viloyatda 492 gektar yangi tut plantatsiyalari barpo etilgan. Viloyatda 2020 yilda pillachilik

korxonalari tomonidan 6 mln 965 ming AQSH dollaridan ortiq ipak va ipakchilik mahsulotlari eksport qilingan. Bu yo'nalishda ish olib borayotgan "Nurli tong silk", "Beshariq ipagi", "Dang'ara ipagi", "Silk word Business", "Vodil ipak yigiruv", "Sayqali zamin", "Uchko'prik ipagi", "Toshloq silk", "Yozyovon silk vats" MCHJ korxonalari va pillachilik klasterlarida kasanachilik asosida yangi ish o'rinlari yaratildi [10-23-b].

Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2022 yilning yanvar-sentyabr oylarida respublika bo'yicha jami 24,2 ming tonna pilla xom-ashyosi tayyorlangan. Bu o'tgan yilning mos davri bilan solishtirganda 6,4 % ga oshgan.

Hududlar kesimida yetishtirilgan pilla xom-ashyosi hajmi.

Viloyatlar kesimida	Tonna
Qoraqalpog'iston	802,1
Andijon	3 115,2
Buxoro	2 574,4
Jizzax	802,7
Qashqadaryo	2 295,8
Navoiy	1 022,2
Namangan	2 031,5
Samarqand	3 122,6
Surxondaryo	1 832,1
Sirdaryo	665,6
Toshkent	1 710,4
Farg'ona	2 241
Xorazm	2 015,3
Jami	24,2

Prezidentimiz ilgari surgan beshta tashabbusdan biri ayollarning bandligini ta'minlash orqali ularga to'laqonli turmush sharoit yaratib berishga qaratilgan. Ushbu tashabbusni amalga oshirish uchun "O'zbekpaxtasanoat" aksiyadorlik jamiyati va "O'zbekipaksanoat" uyushmasi tomonidan har bir tumanda yengil konstruksiyali tikuv-trikotaj korxonalari tashkil etish va ayollarni band etish ko'zda tutilgan.

"O'zbekipaksanoat" uyushmasi tomonidan ham Farg'ona viloyatida mavsumiy va doimiy ish o'rinlari yaratilgan. Uyushma pilla yetishtirishdan to tayyor mahsulot chiqarishgacha bo'lgan jarayonni klaster usulida tashkil etish orqali ipak mahsulotlari ishlab chiqarishni kengaytirish yo'lga qo'yilgan. Bu ham xotin-qizlarni mehnatga jalb etishda katta imkoniyat yaratdi. Uyushma tomonida 2019-yilda Farg'ona viloyatida xotin-qizlarni kasanachilikka jalb etish orqali 2019-yilda 30 ming ish o'rni yaratildi.

Bir mavsum davomida ipak qurti boquvchi kasanachilarga bir yillik mehnat staji yoziladi. Ilgari qurt boquvchi kasanachilarga na maosh to'langan, na mehnat staji yozilgan bo'lsa, hozir ayollar kasanachi sifatida uyida o'tirib ipak qurti boqsa ham ularga mehnat staji yoziladi.

2021-yilda Farg'ona viloyatining So'x tumanida dastlabki pillachilik klasteri tashkil etildi. Dastlab "Oftobro" mahalla fuqarolar yig'inidagi ishsiz ayollarning 17 nafari bilan kasanachilik asosida ularning bandligini ta'minlash uchun ipak qurtini boqishga doir shartnoma soha vakillari bilan tuzildi.

Viloyatning Rishton tumani "Qo'rg'oncha" mahalla fuqarolar yig'inida, mavsumda fermer xo'jaliklari va kasanachilar tomonidan 12 quti ipak qurti parvarish qilindi., shu tariqa 26 nafar xotin-qizlarning bandligi ta'minlanib, oilaviy daromadi o'sishiga erishildi. Tuman bo'yicha 420 quti ipak qurti urug'lari tarqatilgan bo'lib, har bir qutidan 40 kilo pilla yetishtirish rejalashtirilgan edi. Ushbu rejaga ko'ra 830 nafar kasanachilarning bandligi ta'minlandi.

Aholi bandligini ta'minlash va ularga doimiy daromad manbaini yaratish maqsadida viloyatida aynan pillachilik sohasida kasanachilik asosida ish o'rinlari tashkil etilgan bo'lib, 2022 yilning pilla yetishtirish kuz mavsumida Farg'ona viloyatida 5 ming 870 quti ipak qurti parvarishlanishi rejalashtirilgan edi. Joriy yilda 97 ming nafardan ziyod ishsizlar bandligi ta'minlandi, kasanachilik shartnomalari tuzildi hamda 28 ta inkubatoriyalarda ipak qurti urug'lari jonlantirilib, kasanachilarga tarqatildi. 2023-yilda ushbu ko'rsatkichni 100 mingdan oshirish ko'zda tutilmoqda.

Xulosa. Hozirgi kunga kelib yurtimizda kasanachilikni tashkil etgan korxonalar uchun ham va kasanachilik bilan shug'ullanadigan aholi uchun ham bir qancha imtiyozlar yaratib berilmoqda. Jumladan, tovarlar (ishlar,xizmatlar) ishlab chiqarish bo'yicha kasanachilarga buyurtma beradigan korxonalar 2006-yil 1 fevraldan boshlab 5 yil muddatga mehnat shartnomasi asosida kasanachilarga to'lanadigan mablag'larga teng miqdorda, mehnatga haq to'lash fondidan yagona ijtimoiy to'lovni to'lashdan ozod qilingan bo'lsa, Prezident Sh. Mirziyoyevning PQ-224-son 26.04.2022 yilda qabul qilingan qaroriga ko'ra, ipak qurti urug'i, tut ko'chatlari va pilla yetishtirish, pillani qayta ishlash va tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish bilan shug'ullanish subyektlar, mahsulotlarini qayta ishlash korxonalari uchun ko'zda tutilgan soliq va bojxona to'lovlari bo'yicha imtiyozlar 2023 yil 1 yanvardan 2026 yil 1 yanvargacha qadar uzaytirildi [8-52-b].

2022-yilda Farg'ona viloyatidagi pillachilik klasterlari tomonidan 9 million 254 ming AQSH dollariga teng qayta ishlangan ipak xom-ashyosi eksport qilindi. Viloyatda "kumush tola" yetishtirishni yangi bosqichlarga olib chiqish, ipak qurti uchun ozuqa bazasini mustahkamlash, kasanachilik istagida bo'lgan aholiga ayniqsa xotin-qizlarga uyda o'tirib ishlashlari uchun sharoit yaratishga katta e'tibor qaratilmoqda. Yurtimizda bir yilda bir marotaba pilla yetishtirilar va bu jarayonda aholi bor-yug'i 35-40 kun band bo'lar edi. Bugungi kunda esa pilla yetishtiruvchi kasanachilar sohada 7 oydan 12 oygacha davr mobaynida uzluksiz mehnat qilib, daromad topmoqda.

Адабиётлар/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni: O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida //Xalq so'zi, 2017 yil 8 fevral.
2. Mirziyoev Sh.M. Ozod va obod, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: "Uzbekiston, 2016. - 56 bet.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори, 12.01.2018 йилдаги ПҚ-3472-сон. Республикада ипакчилик тармоғини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида. Lex.UZ.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори, 31.07.2019 йилдаги ПҚ-4411-сон. Пиллачилик тармоғида чуқур қайта ишлашни ривожлантириш бўйича кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш ва оила институтини мустаҳкамлаш соҳасидаги фаолиятни тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5325-сонли Фармони //Халқ сўзи, 2018 йил 3 февраль.
6. Бобожонова Д. Аҳолини иш билан таъминлаш ва миллий ишчи кадрлар тайёрлаш. – Тошкент:Абу Райҳон Беруний номидаги ТДТУ, 1995.– 37 б.;
7. Гафарли М., Касаев А. Ривожланишнинг ўзбек модели: тинчлик ва барқарорлик – тараққиёт асоси. – Тошкент: Ўзбекистон, 2001. – Б.252.
8. Mirzahamdanova D.Z.. O'zbekistonda kasanachilkni rivojlantirishning mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy hayotidagi ahamiyati. O'tmishga nazar, 49-b, 2019, №6.
9. Тўқаева З. Ўзбекистон хотин-қизлари қишлоқ хўжалигида. – Тошкент, 1991 – 22 б.; Ирисова М. Занятность женщин Узбекистана в условиях перехода к рыночным отношениям. Автореф. дисс...канд. экон.наук.–Ташкент, 1995–23 с.; Убайдуллаева Р. Ўзбекистон: бозор муносабатларига ўтиш шароитида аёллар ва меҳнат//Ўзбекистонда ижтимоий фанлар. –Тошкент, 1995. – №9..
10. Manba. Farg'ona viloyati Bandlikka ko'maklashish bosh boshqarmasi axboroti. 2017-2021 yillar.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 7 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).